

آشنایی با برخی

اصطلاحات و کنایه‌های زبان فارسی

کتاب اول : اعضای بدن

سید مهدی ابطحی

عضو هیأت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

حمید آقایی

مدرس آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان

سرشناسه:	ابطحی، سیدمهدی، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور:	آشنایی با برخی از اصطلاحات و کنایه‌های زبان فارسی؛ کتاب اول: اعضای بدن / سیدمهدی ابطحی، حمید آقایی. قزوین: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۵.
مشخصات نشر:	۲۰۳ ص.: مصور.
مشخصات ظاهری:	۲-۴۳-۵۰۲۴-۶۰۰-۹۷۸
شابک:	فیفا
رضعیت فهرست نویسی:	کتابنامه: ص. ۲۰۵.
یادداشت:	کتاب اول: اعضای بدن.
عنوان گر:	فارسی -- اصطلاح‌های عوامانه
ه. صوع:	Persian Language -- Slang
م. صه:	کنایه در ادبیات
موضوع:	Irony in literature
موضوع:	فرهنگ عامه -- ایران
موضوع:	Folklore -- Iran
موضوع:	آقایی، حمید
شناسه افزوده:	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)
شناسه افزوده:	۳-۱۵ الف / PIR3۰۰۸
رده بندی کنگره:	۷/۴۷۰
رده بندی دیویی:	۵۲۳۰۱۵
شماره کتابشناسی ملی:	

نام کتاب:	آشنایی با برخی اصطلاحات و کنایه‌های زبان فارسی؛ کتاب اول: اعضای بدن / سیدمهدی ابطحی، حمید آقایی. قزوین: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۵.
مؤلف:	سیدمهدی ابطحی، حمید آقایی
ویراستار:	مهدی فیاض
ناظر فنی:	حمید کلهر
چاپ / شمارگان:	نخست ۱۳۹۵ / ۳۰۰ نسخه
قطع:	رقعی
صفحه آرای:	مجید شمس‌الدین
قیمت:	۱۳۰۰۰ ریال
شابک:	۲-۴۳-۵۰۲۴-۶۰۰-۹۷۸
ناشر:	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)
قزوین، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، تلفن ۰۲۸-۳۳۹۰۱۴۲۶	

فهرست

۷	پیش‌گفتار
۱۱	پا (۱)
۲۳	پا (۲)
۳۳	چشم (۱)
۴۵	چشم (۲)
۵۵	دست (۱)
۶۷	دست (۲)
۷۹	دست (۳)
۹۱	دست (۴)
۱۰۱	دل (۱)
۱۱۱	دل (۲)
۱۲۱	دهان
۱۳۳	زبان
۱۴۳	سر (۱)
۱۵۵	سر (۲)
۱۶۷	گوش
۱۷	لب، دندان
۱۷	مو، ریش، سبیل
۱۶۶	ضمیمه: انگشت، دماغ، استخوان، رگ، روده
۲۰۳	منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

یادگیری یک زبان خارجی فایندی پیچیده است. تصور این که آموختن یک زبان، تنها مستلزم حفظ کردن تعدادی واژه و یادگیری چند قاعده‌ی دستوری است، تصویری ساده‌انگارانه است چراکه عوامل فراوانی در آموزش یک زبان دخیل هستند. واحدهای اصطلاح‌ها، کنایه‌ها و ضرب‌المثل‌ها که ریشه در فرهنگ و طرز تفکر گویشوران هر زبان دارد، از جمله عواملی است که عدم آشنایی با آنها را امر ارتباط اختلال ایجاد می‌کند و یا سوء تفاهماتی را به وجود می‌آورد؛ زیرا خصوصیت اصطلاح‌ها و ضرب‌المثل‌ها این است که در بیشتر موارد با دانستن معنای تک‌تک واژه‌ها، نمی‌توان به مفهوم کلی آنها پی برد.

زبان فارسی نیز از قاعده‌ی یاد شده مستثنا نیست. این زبان به دلیل دارا بودن غنای ادبی و پیشینه‌ی تاریخی، سرشار از این اصطلاح‌ها و ضرب‌المثل‌هاست و این مسأله خود یکی از دشواری‌های یادگیری زبان فارسی تلقی می‌شود. هر چند برای رفع این مشکل، فارسی‌آموزان می‌توانند به فرهنگ‌های حاوی اصطلاح‌های زبان فارسی رجوع کنند و

معانی آنها را یاد بگیرند، اما با کمی تأمل در می‌یابیم که متأسفانه این توصیه چندان راهگشا نیست، البته برای این مدعا، دلایلی چند می‌توان برشمرد. از جمله این‌که اگرچه فرهنگ‌های لغت مختلف زبان فارسی، دربردارنده‌ی تعداد زیادی از اصطلاح‌ها، کنایه‌ها و ضرب‌المثل‌های رایج هستند، اما بیشتر این فرهنگ‌ها، قدیمی‌اند و با توجه به این‌که زبان پدیده‌ای پویا و در حال تغییر است، نمونه‌های داده‌شده برای این اصطلاح‌ها نمی‌تواند به فارسی‌آموزان برای یادگیری و ایجاد ارتباط بهتر در بافت اجتماعی کنونی کمک چندانی نماید. به علاوه در بسیاری از موارد، این نمونه‌ها از شعر است که درک آنها را برای فارسی‌آموز سخت‌تر از پیش می‌کند. از سوی دیگر، امروزه اصطلاح‌های تازه‌ای وارد حوزه‌ی زبان فارسی شده که مدخلی در فرهنگ‌های قدیمی یاد شده ندارند. همین‌جا حد کم مثال‌های هر مدخل، بی‌توجهی به ساخت و بافت هر اصطلاح و سبک خاص بیان اطلاعات این فرهنگ‌ها را می‌توان از دلایل دیگری مانند آن که یادگیری این اصطلاح‌ها را با مشکل مواجه می‌نماید.

بنابر آنچه گذشت، وجود مشکلاتی از این دست، ما را بر آن داشت تا قدم در راه رفع آنها بگذاریم. اثر بخش و قرار است نخستین گام باشد. از آنجا که افراد جامعه‌ی هدف ما را بیشتر فارسی‌آموزان تشکیل می‌دهند، استفاده از ترتیب الفبایی و اختصاص بخش نخست به اصطلاح‌های آغازین الفبا مناسب نبود. این شیوه، علاوه بر این‌که زمان بهره‌برداری مؤثر از کار را به تعویق می‌اندازد، حتی پس از تکمیل نیز قابلیت آموزشی چندان‌ی برای فارسی‌آموزان نخواهد داشت. از این رو، به منظور فایده‌بخشی بیشتر آموزشی این اثر و سهولت در یافتن موارد مد نظر کاربران، اصطلاح‌ها و کنایه‌ها به چند بخش تقسیم گردید و بخش نخست آن به اعضای بدن اختصاص یافت. علاوه بر این، ویژگی دیگر این اثر آن است که برخلاف فرهنگ لغت‌های موجود، در آن نه تنها به بیان توضیح اصطلاح و آوردن مثالی اکتفا نشده، بلکه

اصطلاح‌ها و کنایه‌ها در قالب «درسواره» و در بخش‌های مجزا عرضه گردیده است. برای هر یک از مدخل‌های موجود در هر درس، علاوه بر تعریف و توضیح اصطلاح و ذکر مترادفات و گاه بیان اصطلاح متضاد، دو نمونه مثال نیز آورده شده است. همچنین، تمرین‌هایی نیز در انتهای هر درس گنجانده شده تا فارسی‌آموزان بتوانند ضمن محک‌زدن میزان درک خود از اصطلاح‌های هر درس، با نمونه‌های متنوع دیگری از هر کدام نیز آشنا گردند. ویژگی بارز دیگر این نوشته، وجود متون برساخته‌ی مؤلف در انتهای هر درس و پیش از تمرین‌هاست. به طوری که در این متون اصطلاح‌های موجود در هر درس، در یک بافت موقعیتی قرار داده شده تا کاربران از این طریق با بافت زبانی و کاربرد مشخص‌تر آنها نیز آشنا شوند.

همان‌گونه که بیان شد، از آنجا که این اثر یکی از نخستین گام‌ها در آشنایی با اصطلاح‌ها و کنایه‌ها در حوزه‌ی آموزش زبان فارسی است، از نقصان عاری نخواهد بود. پدید آورندگان مشتاقانه در انتظار نظرات، انتقادات و پیشنهادهای کارسازان، صاحب‌نظران و استادان محترم آموزش زبان فارسی خواهند ماند تا به رفع کاستی‌ها و عرضه‌ی اثری بهتر مبادرت ورزند.

در پایان سخن، از تمام کسانی که به نوعی در تهیه و تدوین این کار ما را یاری کردند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نمایم. اینجا لازم است به طور ویژه از جناب آقای دکتر مهدی فیاض که زحمات و بی‌استاری این کار را بر عهده داشتند و نیز از اعضای محترم شورای انتشارات دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، به خاطر حسن توجه‌شان نسبت به تصویب انتشار این اثر و از مدیر مسئول و کارکنان محترم اداره‌ی چاپ و انتشارات دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، به خاطر قبول زحمت چاپ آن سپاسگزاری فراوان داشته باشیم.